

BÜNTETŐJOG ÉS ERKÖLCSRENDÉSZET

Ú T M U T A T Á S

A KATOLIKUS ERKÖLCSVÉDELEMNEK ELLENŐRZÉ-
SÉRE ÉS BIZTOSÍTÁSÁRA

KÉZIRAT GYANÁNT

AZ ACTIO CATHOLICA ORSZ. ELNÖKSÉGÉNEK
MEGBIZÁSÁBÓL

KIADJA: KORDA R. T. BUDAPEST, VIII., MIKSZÁTH KÁLMÁN-TÉR 3.

BÜNTETŐJOG ÉS ERKÖLCSRENDÉSZET

Ú T M U T A T Á S

A KATOLIKUS ERKÖLCSVÉDELEMNEK ELLENŐRZÉ-
SÉRE ÉS BIZTOSÍTÁSÁRA

KÉZIRAT GYANÁNT

AZ ACTIO CATHOLICA ORSZ. ELNÖKSÉGÉNEK
MEGBÍZÁSÁBÓL

KIADJA: KORDA R. T. BUDAPEST, VIII., MIKSZÁTH KÁLMÁN-TÉR 3.

TARTALOMMUTATÓ:

I. Bevezetés	5
II. Néhány általános tudnivaló szabály	7
III. Személyvédelem	14
IV. Családvédelem	25
V. Vallásgyakorlás, valláserkölc	30
VI. Sajtó, közvédelem	36
VII. Tulajdonképeni erkölcsvédelem	42
VIII. Függelék	53
IX. Tárgymutató	55

RÖVIDÍTÉSEK:

- A büntetőtörvénykönyv (1878: V. t. c.), rövidítve: Btk.
A kihágási büntetőtörvénykönyv (1879: XL. t. c.) rövidítve: Kbt.
A becsület védelméről szóló törvény (1914: XLI. t. c.) rövidítve: Bv.
A sajtóról szóló törvény (1914: XIV. t. c.) rövidítve: St.
Az első büntetőnovella (1908: XXXVI. t. c.) rövidítve: Bn.
A második büntetőnovella (1928: X. t. c.) rövidítve: II. Bn.

I. BEVEZETÉS.

Köztudomású, hogy mások az *egyházi* és mások a *világi* büntetőjogi és erkölcsvédelmi szabályok. Az előbbieken az *erkölcsi tényezőknek*, az utóbbiakban pedig az államalkotó *jognak* van nagyobb jelentősége. Azonban a magyar katolikus polgárra nézve mindkét csoportbeli szabály kötelező; szükség esetén mindkettővel élnie kell. A kettő egymást kiegészíti és egymást lehetőleg támogatja.

Ez a népszerűen megírt füzet csak *világi büntetőjogi és erkölcsrendészeti szabályokat* sorol fel és azt a célt szolgálja, hogy a katolikus vallású és hasonló erkölcsi elveket valló közönség érthető, áttekinthető tájékoztatást nyerjen a mindennapi életben lépten-nyomon előforduló azokkal a jelenségekkel szemben, amelyeket hatályos büntetőjogunk és erkölcsrendészeti szabályaink tilalmaznak. Vagyis e füzet kiadásánál az az elgondolás vezetett, hogy a közönségnek szüksége van e büntetőjogi és erkölcsrendészeti szabályokból összeállított oly könnyen kezelhető kis kátéra, amely mindig kéznél legyen s amelyből e különös természetű jogszabályok közelebbi, szakszerű ismeretével nem rendelkezők is könnyen eligazodhatnak.

Az írott törvény betűi — tartalmazzanak azok akár büntetőjogi, akár erkölcsrendészeti szabályokat

— csak úgy válnak a jogszabály alkalmazása szempontjából hatékonyakká, az erkölcsi rend szempontjából pedig hasznosakká, ha a közönség világosan belelát e betűk valóságába, megismeri mögöttük a törvény szellemét. Ennélfogva szükséges a szóbanlevő jogszabályoknak ismerete a továbbiakban azért, mert a törvény azáltal válik a nemzet szempontjából üdvös alkotássá, ha a közönség a jó törvényt megértve: az emberek azt nemcsak maguk személyére és egyes esetekben tartják mértékül, hanem annak egyenlőképen másokkal szemben és lehetőleg minden esetben való alkalmazását megkívánják, ellenőrzik.

Talán felesleges hangsúlyozni, hogy e füzetben felsorolt világi jogszabályok *erkölcsi elveken* épültek fel. Ezek az erkölcsi elvek, — különösen ha azokat még vallásunk tanításának magasztos tételeivel is igyekszünk megtölteni, — fokozott erőt adnak a törvénynek. Régi mondás az, hogy minden ember mögé nem jut zsandár, hogy vigyázzon cselekedeteire. Ha azonban a közönség körében a büntetőjogszabályok és erkölcsrendészeti szabályok ismereteseek s azok erkölcsi tartalma világos: úgy minden magyar katolikus testvér könnyebben fogja a törvény útmutatását szem előtt tartani, a kibúvákat meggátolni, a vétkezőket figyelmeztetni, szükség esetén pedig a hatóság figyelmét a törvényszegésekre felhívni.

Tudjuk végül, hogy a világi törvény tulajdonképpen kevesebbet tilt és többet megenged, mint a vallás erkölcsi szabályai. Tehát ezt a „kevesebbet” annál inkább és maradéktalanul be kell tartatnunk!

A vonatkozó jogszabályoknak — a tartalommutató szerint csoportosított — összeállítását: *dr. Zöldy Miklós* kir. ügyész, egyetemi magántanár végezte.

II. NÉHÁNY ÁLTALÁNOS TUDNIVALÓ SZABÁLY.

1. A világi büntetőjogszabályaink — a törvények és rendeletek — *hármás* megkülönböztetést tesznek a bűncselekmények között. Nevezetesen a legsúlyosabb bűncselekményt *büntettnék*, a kevésbé súlyosat *vétségnek* és a leg súlytalanabbat *kihágásnak* nevezik.

2. A bűncselekménytípusoknak ehhez a hármás rendszerű felosztásához igazodik a büntetőjogszabályokban megállapított szabadságvesztésbüntetések rendszere is. E rendszer lényegében csak annyiban mutat eltérést, hogy négyféle szabadságvesztésbüntetést ismerünk; úgymint: a büntettekre kiróható *fegyház- és börtönbüntetést*, a vétségekre kiszabható *fogházbüntetést*, végül a kihágások megtorlásául szolgáló *elzárásbüntetést*.

Meg kell említeni még az *államfogházat*, amely a párviadal és néhány politikai bűncselekmény kivételes jellegű büntetése.

Pénzbüntetést: vagy főbüntetésként, vagy mellékbüntetésként lehet kiróni. Vannak olyan kihágások — tehát legcsekélyebb súlyú bűncselekmények, — amelyek elkövetőire csak pénzbüntetést lehet kiszabni.

Általában azonban pénzbüntetést csak akkor lehet kiróni, ha a bűncselekmény elkövetőjének vagyona, jövedelme vagy keresete van. A megfelelően súlyos pénzbüntetés vétség és kihágás megállapítása esetén — a bíró belátásához képest — a szabadságvesztésbüntetést *főbüntetésként* helyettesítheti.

Ha a bűncselekmény elkövetőjének vagyona, jövedelme vagy keresete van: az élet, testi épség, vagyon és szemérem ellen elkövetett bűncselekmények miatt — a szabadságvesztésbüntetésen felül — pénzbüntetést, mint *mellékbüntetést* szintén ki lehet róni.

A mellékbüntetések közé tartozik: a *hivatalvesztés* és a *politikai jogvesztés*. Az előbbi az ítélet folytán a viselt hivatal elvesztésének és annak a következménynek a beállását jelenti, hogy az elítélt a hivatalvesztésre megszabott idő alatt közszolgálati alkalmazást nem nyerhet. A politikai jogvesztés ideje alatt pedig az elítélt nem választhat és nem választható: sem az országgyűlési, sem a törvényhatósági, a városi vagy községi választások alkalmával.

3. Lényeges fogalom még: a *magánindítvány*, azaz a bűnvádi eljárás kívánata. A magánindítványt általában a bűncselekmény elkövetésének tudomásulvételétől számított három hónapon belül lehet előterjeszteni és rendszerint a jogerős ítélet meghozataláig *vissza lehet vonni*. Van azonban visszavonhatatlan magánindítvány is (például az erőszakos nemi közöszlésznel). A magánindítványhoz kötött bűncselekményeknél a magánindítvány előterjesztése nélkül a bűnvádi eljárást megindítani és lefolytatni nem lehet. Viszont a magánindítvány visszavonása a bűnvádi eljárás megszüntetését eredményezi.

4. A vádat rendszerint a *közvádoló* (ügyészi megbízott; kir. ügyész, kir. főügyész) képviseli. Ilyen esetekben a *sértett* szerepe csak magánjogi igények érvényesítésének keretére szorítkozik. A bűnper ilyenkor költségmentes.

Ellenben olyan ügyekben, amelyekben a törvénynél fogva a sértett képviseli a vádat (főmagánvád), vagy pedig a vádhatóság a vád képviselőt nem vállalja (pótmagánvád), a sértett *költségére* folyik az eljárás.

A magánindítvány visszavonása után a felmerült költségek rendszerint a sértettet terhelik.

5. A bűncselekmény teljességét vagy csonkaságát tekintve: lehet *befejezett*, vagy a *kísérlet* állapotáig jutott bűncselekmény. A befejezett bűncselekmény, — mivel az a káros eredményt is megvalósítja, — súlyosabb beszámítás alá esik, mint a jogrendet és a sértett érdekeit kevésbé veszélyeztető vagy sértő kísérlet.

A kísérlet egyébként büntetlen is lehet; nevezetesen akkor, ha a tettes a bűncselekmény felfedezése előtt *önként eláll* a bűncselekmény folytatásától, vagy a káros eredményt *önként elhárítja*. A tettes akaratán kívül eső okból elmaradt eredmény, — ha egyáltalán büntethető valamely adott bűncselekmény kísérlete, — nem jár feletmentességgel.

6. A bűncselekmény *tettesével* azonos elbírálás alá esik a *társtettes*; vagyis mindaz a személy, akivel a tettes a bűncselekményt együtt és közösen követte el. A *felbujtó* alatt érti a törvény azt a személyt, aki a tettet valamely bűncselekmény elkövetésére szándékosan reábirta. A felbujtás a tettesben lelki folyamatot indít meg és juttat a külvilágba kilépő cselek-

mény alakjában megvalósuláshoz. Ennek a belső lelki folyamatnak a biztos megállapítása abból a szempontból ütközik gyakran nehézségbe, mert emberi szemmel az nem látható, ehhez képest esetleg eldönteni sem lehet: vajjon a tettes önmagától vagy más személy befolyása alatt határozta el magát a bűncselekmény elkövetésére.

A felbujtó a tettelssel azonos büntetés alá vonható; sőt igen sokszor a felbujtó a főbűnös (gyenge akaraterejű emberekkel szemben) s ehhez képest — az igazságos ítélet erkölcsi követelményének megfelelően — a tettesnél súlyosabb büntetést kaphat.

A bűncselekmény többi részesei: a *bűnsegédek* és *bűnpártolók*. Bűnsegély, illetőleg bűnpártolás miatt általában az vonható felelősségre, aki valamely bűncselekmény elkövetését szándékosan előmozdítja, könnyíti, illetőleg a bűncselekményből származó előny, vagy a büntetett menekülése iránt szándékosan közreműködik. Bűnsegély és bűnpártolás között az a lényeges különbség, hogy a bűnsegély a tettelssel való előzetes egyetértésen alapszik, míg a bűnpártolás — ilyen előzetes egyetértés nélküli — utólagos támogatást jelent.

7. Kizárja a beszámítást: az öntudatlan állapot, rendszerint az elmezavar, továbbá az ellenállhatatlan kényszer, a jogos védelem és annak megzavarodásból származott túlhágása, úgyszintén a végszükség és a lényeges ténybeli tévedés.

a) Az *elmezavart*, elmebetegséget — mint beszámítást kizáró állapotot — az adott esetre vonatkoztatva kell megállapítani. Gyakran a legnehezebb kérdések egyike: annak pontos elhatárolása, hogy mikor kezdődik és hol végződik a bűncselekmény el-

követőjének elmebetegsége, illetőleg az abból folyó beszámíthatatlan állapota. A törvény annyit mond, hogy az elmezavart állapotban elkövetett bűncselekmény akkor nem számítható be, ha e kóros állapot miatt a bűncselekmény elkövetője akaratának szabad elhatározási képességével nem bírt.

Az akaratelhatározási képesség léte vagy nem léte azonban hasonlóképen sok esetben ugyancsak a legvitásabb szakértői probléma, illetőleg úszó ténykérdés. Mindenesetre megnyugtató, hogy a világi törvény is az *akarat szabadság* bázisára építi fel a beszámíthatóság és ebből következőleg a büntethetőség kérdésének megválaszolását.

b) Az *ellenállhatatlan kényszer* a hozzátartozók — házastársak, szülők, gyermekek, testvérek, sógorok, unokatestvérek, jegyesek — életét vagy testi épségét közvetlenül veszélyeztető állapot, amely csak bűncselekmény elkövetésével hárítható el.

c) *Jogos védelem* mindaz a cselekvés, amely akár a megtámadottnak, akár másnak személye vagy vagyona ellen intézett vagy azt fenyegető jogtalan és közvetlen megtámadásnak elhárítására szükséges. Ahol a jogos védelem feltételei megvannak: a szorongatott személy annak határait félelemből, ijedtségből, megzavarodásból túl is hághatja. Ahol azonban a jogos védelem feltételei hiányzanak, ott viszont a jogos védelem túlhágásáról — mint büntethetőséget kizáró okról — sem lehet beszélni.

d) Nem büntethető a cselekmény, ha azt a tettes vagy hozzátartozói (mint b) pont) véletlenül származott és más módon el nem hárítható veszélytől való megmentése végett: *végsszükségben* követi el.

e) A jogszabály nemtudásában rejlő téves vagy

hiányos tudattartalom a cselekmény büntetőjogi következménye alól nem mentesít. Ellenben valamely bűncselekmény törvényes fogalmi alkotó elemeire, illetőleg ebben a vonatkozásban magára a tényállásra vonatkozó vétkes tudatbeli hiány vagy fogyatékoság — azaz *tévedés* — már e részben beszámítást kizáró okot létesít.

8. A törvény külön elbánásban részesíti a *fiatalkorú* — tizennyolc éven aluli — bűnösöket. Itt a törvény célkitűzése az, hogy nem annyira megtorlásnak, mint inkább javításnak van helye a megbotlott, gyámoltalan, de még teljesen nem romlott fiatalok bűnössel szemben.

A tizenkét éven aluli *gyermeket* a törvény büntetőjogilag beszámíthatatlannak nyilvánítja. Aki ilyen korú gyermeket bujt fel bűncselekmény elkövetésére: maga — mint *közvetlen tettes* — vonható felelősségre.

9. *Siketnémák*, ha cselekvésük bűnösségének felismerésére szükséges belátással nem bírnak: nem büntethetők.

10. Meg kell említeni még a bűncselekmény alanyi oldalán felismerhető — nem egyszer pedig a bűnös lelkivilágában eltemetett — mozgató erőket: a bűntevés úgynevezett „*motivumait*”. Ha egyáltalában kideríthetők, a bíróság ezeket a benső hatókokokat, valamint a bűncselekmény egyéb — külső — tárgyi körülményeit a büntetés kiszabásánál egyénileg s esetenként figyelembe veszi. Így beszélnek: *enyhítő és súlyosító körülményekről*. Amely körülmény az egyik esetben enyhítő, ugyanaz egy másik bűnösnel súlyosító körülmény lehet. (Például a családosi állapot enyhítő annál a bűnösnel, aki éhez, nyomorgó családjának kenyérrevalót lop; ellenben ugyancsak a

családos állapot súlyosító annál, aki a családi élet tisztaságát súlyosan sértő, sexuális bűncselekményével romlásba dönti hozzátartozóit.)

III. SZEMÉLYVÉDELEM.

1. Az isteni eredetű parancs: „ne ölj!” itt két irányban érvényesül. Nevezetesen ölni lehet elsősorban *fizikailag*, amidőn a cselekmény tárgya az ember-társ testi élete, épsége, egészsége. De — átvitt értelemben — lehet ölni *erkölcsileg* is, amidőn a cselekmény tárgya más becsületének épsége, csorbíthatatlansága, tisztelete.

2. A Btk. több mint félszázaddal ezelőtt látott napvilágot, amidőn még az úgynevezett természeti bűncselekmények fordultak elő túlnyomó számban. Ennélfogva a Btk.-ban megtalálható az emberi élet, testi épség és egészség ellen irányuló minden rendű és fajú bűncselekményeknek nagyskalájú felsorakoztatása.

A legsúlyosabb bűncselekmény a *gyilkosság* (278. §.), amelyet törvényünk kötélt általi halállal büntet. Az említett bűncselekményhez szükséges hűvös, latolgotó, minden eshetőségre számító, kegyetlen előre megfontolás nélkül: az ölés lehet *szándékos emberölés* (279. §.). Több emberen, felmenő ágbeli rokonon (szülön, nagyszülön), házastárson elkövetett szándékos emberölésre életfogytig tartó fegyház járhat (280. §.). Ha a tettes szándékát *erős felindulás* váltotta ki, vagy ha ezt az erős indulatot éppen a meg-

ölt személy jogtalan magatartása váltotta ki: ebben az esetben a szándék csökkentebb, korlátozottabb fokához képest a kiróható büntetés is meghatározott mértékben kisebb (281. §.).

El lehet továbbá követni szándékos emberölést — rendszerint szánalomból, könyörületből — úgy, hogy maga a *megölt személy* határozottan és komolyan *kívánja* élete kioltását. A Btk. azonban még orvosnak a kezébe sem adja gyógyíthatatlan beteggel szemben ezt az eszközt és a megölt kívánságára történt életkioltást három évig terjedhető börtönnel bünteti (282. §.).

Az *amerikai párbaj* esetét, — amidőn két személy sorshúzás útján megegyezik abban, hogy a vesztes fél véget vet életének, — mint öngyilkosságra való reábirást bünteti a Btk. (283. §.)

Az emberölés legenyhébb faja a *gondatlanságból* okozott emberölés (290. §.). Ez a gondatlanság — tehát az akarat hiánya, a tudat fogyatékosága — súlyosabb beszámítás alá esik, ha az emberhalált valamely szakértelem hiánya, felületesség vagy hanyagság idézte elő (291. §.).

3. A testi épség ellen elkövetett *testi sértés* négyféle lehet, úgymint: halált okozó testi sértés (306. §.), továbbá olyan testi bántalmazás, amely húsz napon túl (súlyos büntett), nyolc napon túl — de húsz napon belül (súlyos vétség), végül nyolc napon belül gyógyult (könnyű vétség, 301. §.).

A szándékos testi sértés külön kiemelt súlyos esete az, amidőn az elszenvedett sérülés következtében a sértett testének valamely nevezetesebb tagját, érzékszerveinek valamelyikét vagy nemzőképességét vesztette el, vagy megzavarodott, illetőleg nyomorékká

lett (303. §.). Viszont enyhébb eset itt is, — miként az emberölésnél — az, ha a tettes nem szándékosan, hanem csupán gondatlanságból okozta a testi bántalmazást. (*Ipari, gépbaesetek.*)

A gondatlanságból okozott — nyolc napon belül gyógyuló — könnyű testi sértés *nem* büntethető (310. §.).

4. A nő nemi érintetlenségének és a faji élet tisztaságának oltalmára szolgáló büntetőjogi szabályok közül első helyen kell említeni azt, amely a házasságon kívüli nemi erőszakot vonja súlyos megtorlás alá (232. §.).

Erőszakos nemi közösülés csak házasságon kívül követhető el; eszköze a fizikailag lenyűgöző erőszak vagy pedig az akaratelhatározást megbénító fenyegetés. Ezeket a kényszerítő eszközöket pótolja az a helyzet, amidőn tizenkét éven aluli — tehát akarata nyilvánítására képtelen — vagy öntudatlan (alvó, ittas stb.) állapotban lévő nőszemélyt erőszakolnak meg.

Az erőszakos nemi közösülés a bírói gyakorlat szerint már akkor befejezett, illetve megtörtént, amidőn a különnemű nemzőszervek közvetlenül egymással érintkezésbe jutottak.

Az erőszakosan — fizikai erőszakkal vagy kényszerítő fenyegetéssel — férfi által házasságon kívül nőszemélyen elkövetett *természetelleni fajtalanságot* a törvény, mint szemérem elleni büntettet bünteti (233. §.).

Az erőszakos nemi közösülést és az ilyen fajtalankodást csak akkor büntetik, ha a sértett nőszemély, vagy a férje, vagy az apja, vagy az anyja kívánja a megtorlást. Ez a „magánindítvány” nem vonható vissza.

Kívárat nélkül, tehát hivatalból kell a bűnvádi eljárást folyamatba tenni akkor, ha az erőszakos nemi közösülést vagy az erőszakos fajtalankodást:

a) a tettes fel- vagy lemenő ágbeli rokonán, vagy testvérén; b) ha a gyámságára, gondnokságára, tanítására, nevelésére, felügyeletére, gyógykezelésére vagy gondviselésére bízott személyen követi el.

Külön bűncselekménynek — nevezetesen *megfertőztetésnek* — tekinti a törvény, ha valaki *erőszak nélkül* tizennégy éven aluli nővel nemileg közösül (236. §.).

A most felsorolt bűncselekmények abban az esetben nem büntethetők, ha a tettes az ítélet előtt a sértettel házasságot köt (240. §.).

5. A férfiak egymás közt, úgyszintén embernek állattal elkövetett *fajtalankodása* vétség; ha pedig ezt a természet elleni fajtalanságot erőszakkal vagy fenyegetéssel követik el, büntett (242. §.).

6. Fel- vagy lemenő ágbeli rokonok közt elkövetett nemi közösülés: *vérfertőzést* jelent; amely bűncselekmény-csoportban súlyosabb büntetés alá esik, ha lemenő (gyermek) követi el a vérfertőzést felmenőn (szülőn).

A lemenő ágbeli rokonon elkövetett vérfertőzés esetében, a lemenő ágbeli fél nem büntethető, ha még nincs tizennyolc éves (243. §.).

Testvérek közötti vérfertőzés csak a szülő vagy gondnok „magánindítványára” büntethető.

A fel- vagy lemenő ágbeli rokonok, úgyszintén a testvérek között elkövetett fajtalanság külön minősített bűncselekmény (244. §.).

7. A társadalmi megbecsülés, az egyéni becsület

ellen irányuló támadás lehet: rágalmazás vagy becsületsértés.

A *rágalmazás* más előtt oly tény állítása, híresztelése vagy oly tényre utaló kijelentés, amelynek tartalmi valósága mellett a sértett személy bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindítása lehetőségének, vagy a közmegvetésnek van kitéve (Bv. 1. §.). Viszont becsületsértés alatt: minden becstelenítő, lealacsonyító vagy megszégyenítő cselekményt kell érteni (Bv. 2. §.). Becsületsértés tehát nemcsak szóval, hanem taglejtéssel, arckifejezéssel vagy bármilyen más módon is elkövethető.

A törvénynél fogva minősítő (súlyosító) körülmény, ha a rágalmazást *sajtó* útján, nyilvánosan, közhivatalnokkal, *lelkésszel* szemben, vagy aljas indokból követik el (Bv. 3. §.).

Ugyanúgy minősített becsületsértésről van szó, ha a sértés *feltűnően durva*, úgyszintén, ha közhivatalnokkal, vagy *lelkésszel* szemben követik el.

Megkülönböztetést tesz a törvény a sértett személy magánbecsülete és hivatali állásából folyó erkölcsi értékelése — becsülete — között. A magánbecsületet támadó rágalmazás vagy becsületsértés „magánindítványra” üldözhető. Viszont a hivatali becsület ellen elkövetett rágalmazás vagy becsületsértés csak akkor torolható meg, ha a hivatali felsőbbség a bűnvádi eljárás lefolytatásához „felhatalmazással” hozzájárul.

A privát becsület tisztázása *magánérdek*; a közhivatali becsületet ért sérelem megtorlása *közérdek*.

Az országgyűlés tagjainak, a kormánynak, a fegyveres erőnek és a csendőrségnek sérelmére elkövetett becsületsértéshez *nem* kell a hivatás gyakorlására

vonatkozó tényállítás. Mert ezekben az esetekben a becsületsértés — mint általában a magánszemélyek sérelmére — pusztán becsztelenítő, lealacsonyító, megszégyenítő kijelentéssel is elkövethető.

Ellenben *egyéb* közhivatali személy sérelmére csak úgy követhető el közérdekű becsületsértés, ha a sértő kijelentés egyúttal a hivatás gyakorlására vonatkozó tényállítást tartalmaz: négy szemközt vagy levélben.

Vagyis a közhivatali rágalalmazás, ez utóbbi közhivatali becsületsértéstől (Bv. 9. §.) annyiban különbözik csupán, hogy a közhivatali rágalalmazás más előtt, míg a közhivatali becsületsértés a sértett személy előtt tett — a hivatás gyakorlására vonatkozó — tényállítás. Ebből is látszik, hogy a rágalalmazás *több*, súlyosabb bűncselekmény, amely az egyidejűleg megvalósult becsületsértést fogalmilag magába olvasztja.

Közhivatali rágalalmazásnál vagy becsületsértésnél a felettes hatóság által adandó „felhatalmazást” esetleg a sértett kívánata is pótolhatja. Vagyis a sértett kívánata alapján is le lehet folytatni ily esetben a bűnvádi eljárást, ha az illetékes felettes hatóság „felhatalmazása” hiányzik (Bv. 10. §.).

A már közszolgálatban nem álló, nyugdíjas közhivatalnok sérelmére — egykori hivatása gyakorlására vonatkozóan elkövetett — rágalalmazás vagy becsületsértés: egy tekintet alá esik a tényleges szolgálatban álló közhivatalnok sérelmére elkövetett ily bűncselekményekkel (Bv. 11. §.).

Rágalmazás és becsületsértés vádjával szemben a *valóság bizonyításának* van helye. Ügyfél az ügyre vonatkozóan a hatóság előtt tett kijelentéséért általa-

ban mentességet élvez. Kölcsönösen viszonzott sértés esetén a büntetés elmaradhat.

Külön fajai a rágalmazásnak és becsületsértésnek:

a) a hatóság előtti rágalmazás (20. §.),

b) a meghalt ember emlékének meggyalázása (22. §.),

c) az üzleti becsületnek, hitelnek rontása (24. §.).

a) A *hatóság előtti rágalmazás* azért enyhébb bűncselekmény a közhivatali rágalmazásnál, mert itt nem nyilvánosan történik a rágalmazás. A hivatali titoktartás védi a hatóság előtt történt rágalmazás tartalmát. Lényege az, hogy gondatlanul követik el ezt a faját a rágalmazásnak úgy, hogy a rágalmazónak állításait nem sikerül bizonyítania. Tehát a hatóság előtti rágalmazás: tulajdonképpen gondatlanságból elkövetett hamis vádaskodás.

b) A *meghalt ember emlékének* rágalmazás vagy becsületsértés által meggyalázása miatt a hozzátartozók — testvér, gyermek, unoka és házastárs — jogosultak a bűnvádi eljárást követelni.

c) A *hitelrontás* tulajdonképpen már nem a sértett személy erkölcsi értékét, hanem annak vagyoni érdekét támadja. Ez a bűncselekmény is „magánindítványra” torolható meg és a vagyoni káron felül okozott *üzleti bizalom* megrendítése által kapcsolódik a becsület eszmei — erkölcsi tartalmú — javait átfogó jogvédelemhez (Bv. 24. §.).

8. A személy szabad elhatározásán keresztül a sértett vagyonát érintő — mindennapi — bűncselekmények közé tartozik: a *sajtózsarolás* (351. §.). Ezt a bűncselekményt az követi el, aki vagyoni haszon-

szerzés céljából rágalmazó vagy becsületsértő állításának nyomtatvány útján közzétételével fenyeget.

9. Aki nem zsarolási célból fenyeget valakit gyilkosság, rablás, súlyos testi sértés, gyújtogatás vagy más közveszélyes bűntett elkövetésével vagy rágalmazó, becsületsértő állításának nyomtatvány útján közzétételével: *veszélyes fenyegetés* kihágását követi el (Kbt. 41. §.). Ugyanezt a bűncselekményt követi el, aki közrémületet (pánikot) idéz elő.

10. A személy életét, testi épségét, illetőleg erkölcsi értékét támadó bűncselekményeken felül: meg kell említeni még az egészség ellen irányuló fontosabb bűncselekményeket. Ezek közt első helyet foglalja el a mérgezés által elkövetett *egészségrontás büntette*, amely bűncselekményt az a tettes követi el, aki — abból a célból, hogy valakinek az egészségét megrontsa, — mérget vagy más ártalmas szert ad be vagy bármi más módon alkalmaz. Súlyosabb büntetés alá esik e bűncselekmény, ha a beadott mérgező vagy az alkalmazott szer életveszélyes. Még súlyosabb felelősség terheli a tettetést akkor, ha a beadott mérgező vagy az alkalmazott szer folytán valakinek a halála vagy súlyos megbetegedése tényleg bekövetkezik (Btk. 309. §.).

Az egészségrontás büntette középhelyet foglal el a szándékos emberölés — esetleg gyilkosság, — illetőleg a testi sértés között. A törvény ugyanis abból indul ki, hogy a mérgező vagy az ártalmas szer kis adagban alkalmazása is az ember életére és testi épségére nézve feltétlenül veszélyt, esetleg halálos eredményű beavatkozást jelent. Ehhez képest a mérgező vagy ártalmas szer *tudatos* alkalmazásánál okszerűen azt kell várni, hogy a káros hatás tényleg be fog következni.

Tehát ennél a súlyos bűncselekménycsoportnál előre-látás hiányára, tájékozatlanságra, célon túl bekövetkezett eredményre senki nem hivatkozhatik. A mérgezés, vagy egyéb ártalmas szer alkalmazása által elkövetett egészségháborítás éppen ezért — az esetleg halált okozott — súlyos testi sértésnek a törvényben szabályozott és súlyosabb büntetés alá vont különös esete. Abban különbözik a szándékos emberöléstől — illetőleg annak legsúlyosabb variációjától, az előre megfontolt gyilkosságtól, — hogy a mérgezőnek vagy az ártalmas szer alkalmazójának *szándéka* csak az egészségrontásra, de nem a sértett személy életének kioltására irányul.

Ha mégis a bíróság azt állapítja meg, hogy a mérgező vagy az ártalmas szer alkalmazója ezzel a cselekményével nemcsak a sértett egészségének rontására törekedett, hanem ezáltal a sértettet el is akarta pusztítani: ebben az esetben szándékos emberölést, vagy annak kísérletét kell megállapítania. Vagy ha a mérgezés — ártalmas szer alkalmazása — előre megfontolt, hűvös, kiszámított, a körülményeket latolgató ölési szándékból történt: ilyen esetben a bíróság gyilkosság, vagy annak kísérlete címén fogja a tettet bűnösnek kimondani. (Például az úgynevezett *arzénmérgezési* bűnügyekben ez történt.) A gyilkosság, szándékos emberölés — mint súlyosabb bűncselekmények — az egészségrontás büntetét ilyenkor magukba olvasztják.

11. A tárgyalta bűncselekménytípushoz közel-állók: a *közegészségügy elleni büntettek és vétségek*. E vétséget az a tettes követi el, aki a közfogyasztás tárgyait képező és elárusításra vagy szétosztásra rendelt *élelmicikkek* közé az egészségre ártalmas anyagot

kever vagy kevertet; úgyszintén az, aki az ekként meghamisított vagy életveszélyes élelmicikkeket árusítás vagy szétosztás céljából boltjában vagy más áruhelyen vagy raktárában *tartja* (Btk. 314. §.).

Viszont büntettet követ el a tettes, aki használatban lévő *kutat*, vízvezeték, víztartót *megmérgez*; úgyszintén, aki életveszélyes vagy egészségre *ártalmas* anyaggal kevert valamely *élelmicikket*, ennek veszélyes vagy ártalmas tulajdonságát elhallgatva, *elárusít*, áruba bocsát, vagy szétoszt (Btk. 315. §.).

Az említett bűncselekmények nemcsak az egyes ember egészségére, hanem a közegészségre is fölötté nagy veszélyt jelentenek. Természetes tehát, hogy a törvény *pusztán ennek a közveszélynek* az előidézését már igen súlyos büntetés (tíz évig terjedhető fegyház) alá vonja. Ha pedig súlyos testi sértés vagy emberhalál is előállott, ez esetben a büntetés a határozott tartalmú szabadságvesztésbüntetés legmagasabb tételét (tizenöt évi fegyházat) érheti el.

Miként az előbbi (10) pontban kifejtettük: itt is a gyilkosság — mint súlyosabb bűncselekmény — a közegészségügyi büntettet mindig magába olvasztja.

12. Az emberi egészség — kultúrállamban a *közegészség* — *ellen irányuló* bűncselekmények között gyakori és nagyszámú, de enyhébb természetű *kihágások* fordulnak elő. Valamennyi közegészségügyi kihágást itt felsorolni nem lehet; mert azok vaskos kötetet töltenének meg. A közegészségről szóló 1876: XIV. t. c. 7. §-a sem tartalmaz ezért kimerítő felsorolást; hanem helyette ez a kerettörvény módot nyújt arra, hogy a mindennapi életben előforduló, de kisebb jelentőségű közegészségügyi bűncselekményeket, — mint kihágásokat — rendeletek szabályozzák. Így

példaként ismereteseek: a gyermek kötelező ápolásának, védőoltásának, ragályos betegségek bejelentésének elmulasztása által elkövetett kihágások. Altató, vagy kábító szereknek orvosi rendelet nélkül való alkalmazása; a himlőoltásra szolgáló anyag szedésénél elkövetett mulasztás; a köztisztasági szabályoknak az emberi egészség kockázatával járó megszegései stb., — amelyek mind ilyen kihágások. Kihágás továbbá az, ha valaki szabályszerű oklevél vagy jogosítvány nélkül gyógyít, gyógyszert árul, vagy szülő nőnek segílyt nyújt. Aki az első orvosi, gyógyszerészi, szülésznői segílynnyújtást alapos ok nélkül megtagadja; aki fertőző beteget és utána egészséges embert kocsiján fuvaroz; aki fertőző betegsége dacára dajkaságba szegődik stb., — szintén mind közegészségügyi kihágás címen tartozik büntetőjogi felelősséggel.

IV. CSALÁDVÉDELEM.

1. A *család* a legkisebb társadalmi és erkölcsi közület, az egyén külső, testi és belső, lelki életének legközvetlenebb hordozója. A családi élet büntetőjogi és erkölcsrendészeti védelme a társadalmi rend alapja; végső elemzésben e védelemnek megfelelő körülbástyázásától függ nagyrészen a köznyugalom és jólét színvonala is.

2. A *házasságon kívül született gyermeknek* a szülés alatt, vagy közvetlenül a szülés után megölését a Btk. (284. §.) jóval enyhébben bünteti, mint egyéb közönséges emberölést. A törvény ugyanis itt eleve figyelmet fordított arra a lelki állapotra, — mint minősítő (enyhítő) körülményre, — amely a szülő anyának a házasságon kívül történt teherbe esése miatt hónapokon át érzett szegényével és gondjaival, ezenfelül pedig a szülés testi fájdalmaival, illetőleg fokozott lelki megrázkódtatásával együtt szokott jární.

3. A *magzatelhajtás* bűncselekményének büntetés alá vonása eredetileg az isteni jog (ius divinum) megszegése miatt történt. Aki az életképes magzatot megöli, azt — a katolikus hittanítás szerint — a lélek teljes túlvilági boldogságától fosztja meg. A világi törvény kivétel nélkül minden magzatelhajtást bűncselekménynek nyilvánít.

A Btk. által védett jogérdek itt azonban már más, nevezetesen a méhmagzat fizikai élethez való joga. Abban a célban, hogy a méhmagzat életképesen megszülessék: az egyházi törvény a világi törvénnyel találkozik. Az utóbbi szerint négyféle esete van a magzatelhajtásnak, úgymint: a házasságon kívül és házasságban teherbe esett nő méhmagzatának — a nő beleegyezése mellett, vagy akarata ellenére történő — elhajtása. A magzatelhajtás alatt az életképes magzat megölését kell érteni, amely művi beavatkozás a méh tartalmának csökkentésével vagy nagyobbításával, általában az elvetelési folyamatnak bármi módon való megindításával megtörténhetik (285—286. §.).

4. A *családi állapot ellen* elkövetett további bűncselekmény a gyermeknek félreeső, járatlan helyre kitétele, illetőleg a jó sorsra bízása annak a véletlennek, hogy a tehetetlen gyermeket valaki megtalálja és a pusztulástól megmenti (287. §.).

5. Az a szülő, aki gyermekét — légyen az törvényes vagy házasságon kívül született — mással házasságon kívüli nemű közösülésre vagy fajtalankodásra *csábítja*, éppenúgy büntetendő, mint a gyám, gondnok, nevelő, tanító vagy felügyelő, aki ezt a bűncselekményt a kezére adott nőszeméllyel szemben követi el (247. §.).

6. Aki érvényes házassági kötelékben van és ily állapota dacára ismét házasságra lép, a *kettős házasság* büntettét követi el (251. §.). A kettős házasság állapotcselekmény, vagyis mindaddig tart, míg az érvénytelen (második stb.) házasság fennáll (251. §.).

A lelkésznek és anyakönyvvezetőnek egyaránt hivatali kötelessége, hogy a kettős házasság megkötését lehetőleg megakadályozza.

7. Büntetendő cselekmény: *gyermeknek idegen családba csempészése, kicserélése, eltüntetése és eltitkolása* (254. §.).

8. *Házasságkötésnél valamely bontó akadálnak elhallgatása*, továbbá oly házasságnak az egyik fél megtevesztésével történt megkötése, amely a házasságot utóbb semmisnek nyilvánítaná, a *házasság csalárd megkötésének* büntettét valósítja meg (255. §.).

A lelkésznek és anyakönyvvezetőnek hivatalból reáharuló kötelessége, hogy a bontó vagy semmiségi okokat kiderítse, illetőleg az ilyen házasságok megkötését megakadályozza.

9. Bünteti a törvény azt a férfit, aki valamely nő *férjének szinleli* magát és e tévedést felhasználva, a nővel nemileg közösül (245. §.).

10. A *házasságtörés* „magánindítványi” bűncselekmény, vagyis csak a sértett fél kívánságára torolható meg. A házasságtörés megállapításához hozzátartozik, hogy a házasságot e miatt felbontsák vagy a feleknek válását e miatt ítéletileg kimondják (246. §.).

11. *Gyermekekrablást* az követ el, aki a tizennégy éven aluli gyermeket — akarata ellenére — szülője, gondnoka, vagy felügyelője hatalmából: erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal elviszi, vagy letartóztatja (137. §.). Minősített esete a gyermekekrablásnak az, amidőn a tettes abból a célból követi el a cselekményt, hogy a gyermeket koldulásra, nyereszkerdesi vagy erkölcstelen célra használja fel. További — még súlyosabb — esetei a gyermekekrablásnak, ha a tettes az elrabolt gyermekben erőszakos nemi közösülést, megfertőzést vagy súlyos testi sértést (sanyargatást) követ el (319. §.).

12. A *leányszöktetés* alatt azt a büntetőjogi fogalmat értik, hogy valaki életkorának tizennegyedik életévét még be nem töltött leányt — annak beleegyezése mellett — szülőjétől, gondnokától vagy felügyelőjétől elviszi. A minősített esetek ugyanazok, mint az előbbi pontban említett gyermekrablásnál (320. §.).

13. *Nőrablást* követ el az, aki fajtalanságra vagy házasságkötésre irányzott célból valamely nőszemélyt — annak akarata ellenére — erőszakkal, fenyegetéssel vagy ravaszsággal hatalmába kerít, elvisz vagy tartóztat. A minősített esetek itt is azonosak a fentiekben felsorolt gyermekrablásnál, illetőleg leányszöktetésnél elképzelhető esetekkel (321. §.).

14. Iskolaköteles korban lévő — tizennégy éven aluli — *gyermeket és fiataikorút üzemek és vállalatok* körében foglalkoztatni tilos. (1928: V. t. c. 4. §.) Gyermekkel, fiataikorúval és nővel tilos oly *ipari munkát* végeztetni, amely testi erejét meghaladja, vagy egészségét, testi épségét, *erkölcsét*, a gyermeknek vagy fiataikorúnak fejlődését veszélyezteti. (Id. t. 7. §.)

Beteg, legyöngült szervezetű gyermeket és fiataikorút, valamint a *szülést* követő hat héten belül nőt nem szabad ipari munkára fogni (Id. t. 8. §.). Gyermeket, fiataikorút és nőt — az iparban való alkalmazása előtt — hatósági orvosi vizsgálatnak kell alávetni és csak orvosi bizonyítvány alapján szabad a nevezeteket szolgálatba felvenni. Az iparvállalatnál a nevezettekről pontos kimutatást kell vezetni. Mindennek elmulasztása kihágást valósít meg (Id. t. 34. §. d. p., 35. §. b. p.).

A gyermeknek és fiataikorúaknak korhatáron alul, továbbá bizonyos ipari ágazatban való alkalma-

zását nemzetközi egyezmények tilalmazzák és a törvényszegőket ezeknek a nemzetközi egyezmények végrehajtása tárgyában kiadott rendeletek kihágás címén teszik felelőssé (1928: XVI., XVII., XVIII. t. c.).

15. A gyermek gyógykezelését és ápolását a közegészségügyi törvény (1876: XIV. t. c. 20—23. §.) teszi — szintén kihágási büntetés terhével — kötelezővé. Mindezt a hatóságoknak ellenőrizniök kell.

16. Megemlíthetjük végül, hogy a *család elhagyását* — akár az apa, akár az anya részéről — a magyar törvény nem bünteti. Viszont egyes külföldi jogrendszer (így például a francia) azt a férfit vagy nőt, aki családját — ellátásra szoruló gyermekeit, hozzátartozóit — alapos ok nélkül elhagyja és őket a nyomornak teszi ki: vétség címén megtorlandónak nyilvánítja. A családelhagyás, a *gyermektelenség*, illetőleg az *egyke*, valamint a *házasság könnyelmű felbontása* stb. elleni küzdelem: a jövő magyar jogalkotás számára mindmegannyi szőnyegen lévő és komoly megfontolást érdemlő problémák, — amelyekkel az illetékes fórumok állandóan és behatóan foglalkoznak.

V. VALLÁSGYAKORLÁS, VALLÁSERSKÖLCS.

1. *Istenkáromlást* követ el, aki Isten ellen intézett gyalázó kifejezések által közbotrányt okoz; vallás elleni vétséget pedig az, aki az állam által elismert vallás szertartását erőszakkal megakadályozza, vagy megzavarja (190. §.). *Vallásháborítás* miatt a továbbiak szerint az büntethető, aki az állam által elismert vallás szertartásai gyakorlatára rendelt helyiségben — nyilvánosan — botrányt okoz; vagy a vallási tiszteletnek tárgyát, vagy oly tárgyat, amely a szertartásra rendelt helyiségben vagy bár azon kívül van: a vallásos szertartás alatt tettel vagy botrányos szavakkal meggyalázza (191. §.).

Tehát a világi törvény elég szűk keretben bünteti az istenkáromlást, nevezetesen csak akkor, ha az *közbotrány* okozással jár együtt. A vallásháborítás lényege a vallási szertartás erőszakos megakadályozása vagy megzavarása. Itt is tényalkotó a botrány.

Az állam által elismert vallás *lelkészét*, — amidőn vallási szertartást teljesít, — szóval, tettel vagy fenyegetéssel megtámadni nem szabad (192. §.). A lelkész testi bántalmazása külön minősített — súlyosabb büntetés alá eső — cselekmény.

Aránylag enyhébb eset, amely csak kihágásként büntethető, a *vallási tisztelet* tárgyának *meggyalázása* (Kbtk. 51. §.). Ezt a bűncselekményt az követi el, aki

az állam által elismert valamely hitfelekezet vallásos tiszteletének tárgyát, vallásos szertartásra rendelt helyiségen kívül és nem a vallásos szertartás alkalmával, nyilvánosan meggyalázza és ezáltal közbotrányt okoz.

Az istenkáromlástól ez a kihágás abban különbözik, hogy ez a kihágás nagyobb nyilvánosság nélkül, pusztán a vallás eszményi személyeinek (pl. a Szentek) és tárgyainak (pl. olvasó) meggyalázása által elkövethető.

A vallásháborítástól pedig ezt a kihágást az választja el, hogy a vallási szertartás helyiségen és a szertartási időn, illetőleg keretein kívül is elkövethető.

2. A vasárnapi és nemzeti ünnepnap (Szent István-napi) munkaszünet megtartása kötelező. Aki e napokon munkát végez, vagy végeztet, kihágás miatt megbüntethető (1868: LIII. t. c. 52. §.).

3. A család szemfényvesztést — *jóslást* és *kuruzslást* — a Kbt. 79. §-a bünteti.

4. Az isteni jogba ütköző bűncselekmény a *hamis eskü*, amelynek eredete szintén teokratikus jogi felfogásból származik. Lényegében Istennek hamis tanúként idézését jelenti s mint ilyen, súlyos lelkiismereti bűn. Ma a hamis esküt a világi törvény azért bünteti, mert a bizonyítási eszköznek ez a család felhasználása a jogszolgáltatás épségét és megbízhatóságát kockáztatja.

Büntetés alá esik a *szándékos és gondatlan* hamis eskü egyaránt. Hamis eskü alatt érti a törvényünk: akár a perbeli esküjét a feleknek, egykor a felfedező, főesküt, ma a szakértő és tanú esküjét, ha annak lényeges tartalma nem fedí a valót. Hamis eskü az is,

ha valaki esküvel megerősített vallomásában, esetleg szakértői véleményében tudatosan a valót elhallgatja, — tehát tartalmilag csonka vallomását — esetleg véleményét — a valónak megfelelően nem egészíti ki (213—218. §.).

Aki vallási meggyőződésére hivatkozva: nem esküt tesz, hanem vallomását ünnepélyes fogadkozással erősíti meg, abból a szempontból, vajjon hamis esküt tett-e, azonos elbírálás alá esik az esküt tett személlyel.

Hamis esküt tehet a tanú, szakértő, ügyfél, továbbá az, aki már korábban letett esküjére hivatkozva: tesz vallomást, vagy szakértői véleményt nyilvánít. Az esküvel megerősített hamis vallomás — esetleg vélemény — súly szerint oly mértékben esik latba, hogy mik voltak a hamis eskü következményei. Ha például valakit az esküvel megerősített hamis tanúvallomás alapján súlyos büntetéssel sujtanak, a hamis eskü nagyobb jelentőségű, mint ha a hamis eskü dacára a sértettet, — akinek terhére a hamis esküt tették, — felmentik.

Súlybeli különbséget eredményez az is, hogy bűnperben, polgári perben vagy fegyelmi ügyben hangzott-e el a hamis eskü. Sőt még az is figyelembe jön itt, vajjon nagy perértékű, existenciális perbeli jogot veszélyeztetett-e a hamis eskü?

A hamis esküvel egy tekintet alá esik az esküvel megerősített igaz vallomás utólag történt visszavonása, tehát meghamisítása (226. §.).

Törvényünk szerint nem büntethető a hamis eskü, ha: a) az igazság megvallásával tettes önmagát bűncselekménnyel vádolta volna; b) ha valaki az esküt megtagadhatta volna, de erre a jogára a bíróság nem

figyelmeztette; c) végül, ha a hamis esküt, annak felfedezése előtt, önként oly időben vonta vissza, amidőn még a hamis eskü folytán senkire kár nem háramlott (225. §.).

5. A hamis esküvel rokon fogalom: a *hamis vádaskodás*. Ezt a bűncselekményt az követi el, aki valakit tudva és akarva valamely nem létező bűncselekmény miatt feljelent vagy vádol, vagy valaki ellen hamis bizonyítékot kohol (227. §.). A hamis vád addig „magánindítványi” bűncselekmény, amíg a feljelentett vagy megvádolt személyt a hatóság terheltként (gyanúsítottként) ki nem hallgatta. Ha a hamisan feljelentett vagy megvádolt sértettet a hatóság a hamis vád következtében terheltként már kihallgatta, — a bűnvádi eljárást a vád hatósága hivatalból köteles szorgalmazni.

Ugyancsak büntetést kap az is, aki felmentésre alkalmas *bizonyítékait* tudva és akarva *elhallgatja*, jöllehet tudja, hogy ártatlan embertársa ellen bűnügyi vizsgálatot folytatnak, esetleg valakit ártatlanul már el is ítélték (230. §.).

A hamis vád és a felmentésre alkalmas bizonyítékok bűnös elhallgatása: felelősség szempontjából akként változik, hogy az ártatlan sértett mily súlyos — vagy esetleg kisebb súlyú — büntetést kapott.

6. Katolikus valláserkölcsei felfogás szerint a *párviadal* is e főcím alá sorolható. A párhajban elesett: végső penitencia nélkül hal meg és Szentlélek elleni bűnben lévén, egyházi szertartással el sem temethető.

A világi törvényünk egyaránt bünteti a párviadalra kihívást, annak elfogadását, továbbá a buzdítást és kiállást a párviadalra (293—297. §.).

Különös bűnpártolói a párviadalnak azok a

párbajsegédek, akik a kibékülést megakadályozzák.

A párviadalra való buzdítással egy tekintet alá esik az, aki valakit a párviadalra való kihívás el nem fogadása miatt megvetéssel fenyeget. A fegyveres kiállítás a párviadalnak törvényben büntetendő cselekményét befejezetté, egészsé teszi. Viszont a párviadalról való elállás: büntetlenséget eredményez.

Míg a katolikus egyházi felfogás szerint a párbaj: gyilkosság, esetleg e bűncselekmény kísérlete; addig a világi büntetőtörvénykönyv a párbaj szabályainak mindenben megfelelő módon lefolyt páros fegyverharcot *kivételes* megítélésben részesíti. Ennek a kivételes elbánásnak az alapja — a katolikus felfogás szerint tagadott — ama társadalmi kényszer, amelynek hatása alatt felek a párviadalba bocsátkoznak.

A párviadalnak kedvező büntetőjogi elbánás két irányban jelentkezik. Az egyik: a *minősítése* e cselekménynek, amelyről az előbb már szó volt. Nevezetesen a párviadal — a törvény szerint — az előre megfontolt emberölésnek, esetleg az ilyen emberölés kísérletének egyik, különös, társadalmi szempontból méltányolandó esete. A másik privilégiuma pedig a párviadalnak: az *államfogházbüntetés*. Vagyis az, hogy a párviadalban bűnösnek talált személyt a bíróság nem a közönséges, megszégyenítő szabadságvesztésbüntetéssel sújtja.

Komoly lépésű közeledés itt a világi törvény részéről az egyházi megtorló felfogáshoz, hogy egyik utóbbi törvényünk (II. Bn.) lehetővé teszi azt, hogy a párbajozókat a bíróság igen érzékeny, *súlyos pénzbüntetéssel* sújtsa s ily módon — a közönséges büntetésekkal egy kalap alá véve — őket a párviadal szenvedélyétől visszatartsa.

A párviadal eredményéhez képest: a könnyű sebesülést két évig, a gyógyíthatatlan sebesülést három évig és a halálos sebesülést öt évig terjedhető államfogházzal, illetőleg még súlyos pénzbüntetéssel lehet megtorolni.

Egyébként a párbajorvosok és a tanúk büntetmentesek. A párviadal szabályainak megszegése — bármely alaki hiba — elosztatja a párviadal büntetőjogilag kedvezményezett jellegét s ily esetben a rendes bűnrészesség szabályai szerint: a szereplőket gyilkosság (esetleg szándékos emberölés) büntette miatt lehet felelősségre vonni.

7. Az öngyilkosság az életösztön teljes és természetellenes megtagadása s mint ilyen: gyakran súlyosan kóros, öröklődő tünet. E kóros espektől eltekintve: az erkölcsiségnek legnagyobbfokú hiányára mutat, — s az egyházi felfogás szerint a kárhozat forrása.

A világi törvény magát az öngyilkosságot nem bünteti, csak az öngyilkosságra csábítást, abban való segédkezést (283. §.).

A ma elharapódzott öngyilkossági járvány problémája társadalomgazdasági, közrendészeti, fajegész-ségi, de főképen valláserkölcsi kérdéseket vet fel és vár e kérdések tekintetében megoldásra.

Az öngyilkosjelöltekre a hatóság figyelmének reáirányítása, ezeknek a szegény embereknek testi és lelki támogatása kimagasló felebaráti kötelesség.

VI. SAJTÓ, KÖZVÉDELEM.

1. A *sajtóbűncselekmény* lényege a törvény szerint az, hogy a bűncselekmény tényálladékát a sajtótermék foglalja magában (St. 32. §.). Vagyis ez azt jelenti, hogy a sajtóbűncselekmény benne van a betűben, írásban, nyomtatványban. Ami azonkívül követtetik el, lehet sajtórendészeti vagy a sajtóval összefüggő bűncselekmény, — azonban nem részesül abban a kedvezményben, amit a törvény egyébként a sajtóbűncselekmények számára biztosít. Sajtóbűncselekmény vagy másképen sajtó útján elkövetett bűncselekmény annyiféle lehet, ahány bűncselekmény tényálladékát sajtótermék magában foglalhatja. Így beszélnek: *sajtó útján elkövetett* vallásgyalázásról, hitfelekezet és a papi osztály ellen irányuló igaztásról, szemérem elleni vétségéről, rágalmazásról, becsületsértésről, stb., amely bűncselekmények — s ezeken felül egyébek is — benne lehetnek a sajtótermékben.

A sajtóbűncselekmények részére — az úgynevezett köztörvényi, közönséges bűncselekményekkel szemben — biztosított kedvezmények: a büntetőjogi *fokozatos felelősség* és a *rövid elévülés*.

A fokozatos felelősség elve alatt azt kell érteni, hogy a sajtóbűncselekményért fokozatosan büntethetők: a) a szerző, b1) a kiadó, b2) a felelős szerkesztő,

c) a nyomdatulajdonos, d) egyéb személyek. E fokozatban szereplők rendszerint csak egymás után vonhatók felelősségre akkor, ha a felelősség sorozatában az előbb következő az utóbbi előtt kiesik (például ismeretlen, vagy meghalt személy). A sorozatban valamelyik személynek felelősségre vonása, a többivel szemben feleletmentességet eredményez.

Szerzőként bünteti a törvény, — tehát a fokozatos felelősség sorjában első helyen — azt a személyt is, aki a sajtóterméket törvénybe ütköző tartalommal megrendelte, úgyszintén azt, aki a sajtótermék büntető-törvénybe ütköző tartalmának megírására vagy egyéb-ként megalkotására szerzőt *reábirta* (St. 33. §.).

A *kiadó*, — aki egyébként rendszerint másod-fokon felelős személy, — az első helyre kerülhet, illetve a szerző felelőssége a kiadóra hárul, ha a sajtó-terméket büntetőtörvénybe ütköző tartalommal ő ren-delte meg (St. 34. §.).

Időszaki lap (rendszerint havonta megjelenő nyomtatvány) *felelős szerkesztője* rendszerint másod-fokon felelős; kivéve, ha a közlemény megírására egyenesen ő utasította a szerzőt, amely esetben a szerző helyett elsőfokon felelős (St. 35. §.).

A *nyomdatulajdonos* csak abban az esetben felelős, ha a sajtótermék nem tünteti fel a felelős sze-mélyeket. Amennyiben a sajtóterméken a felelős sze-mélyek szerepelnek, úgy a nyomdász fokozatos fele-lőssége megszűnik (St. 36. §.).

Viszont a nyomatos újságokban megjelent köz-leményekért, ennek a *vállalatnak személyzete* felelős, mégpedig abban az esetben is — a fokozatosság elvé-hez képest, — ha a közölt cikkeket más lapok szintén átvették (St. 37. §.).

A vagyoni felelősség tekintetében a fokozatok a következők: a) az elítélt személy, b) a kiadó, c) a nyomdatulajdonos (St. 39. §.).

Az erkölcsi jóvátétel (rehabilitáció) teljessége végett a sértett követelheti a sajtóbűncselekményt megállapító ítélet *közzétételére* való kötelezést (St. 43. §.). A bűnösséget megállapító ítélettől függetlenül, a sértett személy azt is követelheti, hogy záros időn belül *helyreigazító közlemény* tétessék közzé abban a lapban, amely a sérelmes (ferde tartalmú) közleményt napvilágra hozta.

A sajtójogi vagyoni felelősségen felül: a sértett valószínű *erkölcsi kára* megtérítését is igényelheti — szükség esetén per útján.

A hatósági tárgyalások (nyilvános tárgyalások) és iratok (nyilvánosság elé hozható iratok) hű és igaz szellemben közlése nem büntethető (St. 44. §.).

Nem közölhetők: általában a nyomozási, vizsgálati iratok, vagyis a bűnper előkészítő — anyaggyűjtő — szakában lévő adatok; a nyilvános főtárgyaláson még fel nem olvasott vádirat tartalma; a kifogási (vádтанácsi), illetőleg a nem nyilvános főtárgyalási s a fiataikorúak bírósága előtt tartott tárgyalási anyag stb.

Tiltott közlés miatt a sajtótermék lefoglalásának és elkobzásnak van helye; mégpedig az úgynevezett „tárgyi felelősség” alapján, azaz akkor is, ha a tiltott közlés miatt sajtójogilag felelősségre vonható személy ismeretlen.

Egyébként a sajtójogban a bűnrészességre vonatkozó köztörvényi szabályok nem érvényesülnek.

Az *elévülésre* vonatkozó rövidebb időhatár, a sajtójog további büntetőjogi kedvezménye. Az elévülés

hat hónap alatt bekövetkezik, ha a sajtóközlemény időszaki lapban, vagy ha a kihágást tartalmazó sajtóközlemény bármely sajtótermékben jelent meg. Viszont *két év* alatt következik be az elévülés, ha nem időszaki lapban büntettet vagy vétséget megállapító sajtóközlemény tétetett közzé (St. 48. §.). Az elévülés kezdőnapja a sajtótermék terjesztésének megkezdésétől számít. (Itt említjük meg, hogy a köztörvényi vétség miatt a bűnvádi eljárás megindítása három év alatt, a köztörvényi büntett miatt pedig öt évtől húsz évig terjedhető idő alatt évül el. Btk. 106. §.)

A sajtójoggal kapcsolatos büntetőjogi védelem minden tekintetben még nem teljesen kielégítő. Gyakran lehet tapasztalni, hogy azok a súlyos erkölcsi károk, amelyeket egyes lelkiismeretlen sajtóközlemények közvetve — kerülő úton — és sok esetben nem éppen a szorosán vett ügyben szereplő személyeknek okoznak, — büntetőjogi mértékkel kellőképpen nem értékelhetők, sőt esetleg teljesen megtorlatlanul maradnak.

A sajtó a társadalmi, politikai, gazdasági és főképen az erkölcsi életben egyaránt hatalmasan érvényesülő tényezőként szerepel. Épít vagy rombol. Itt tehát annak a magasztos normának kell mindenkor érvényesülnie: „írj mindig jószándékkal igazat és vállald érte a teljes felelősséget.” A felelősség alól való kibúvás, illetőleg a felelőtlenséget kereső, vagyoni és erkölcsi exisztenciát romboló orvtámadás: sem a világi, sem az egyházi törvények felfogásával nem egyeztethető össze.

2. A *nemzeti zászló, címer, himnusz* ellen irányuló meggyalázó cselekmény vétségként büntetendő (1921: III. t. c. 8. §.).

3. A *kormányzó* személye sérthetetlen (1920: I. t. c. 14. §.) és ugyanolyan büntetőjogi védelemben részesül, mint a király (1913: XXXIV. t. c. 2. §. Btk. 126. §., 139. §., 173. §.).

Kormányzósértést követ el az a tettes, aki a kormányzó ellen bármily sértést (vagyis még a becsület-sértés fogalmát sem érintő cselekményt) követ el, vagy aki a kormányzó tényeit sértő módon bírálja.

4. A *pápa* külföldi uralkodónak tekintendő. A pápa személye ellen elkövetett rágalmozgalmat vagy becsületsértést csupán a pápai diplomáciának — nunciaturának — útján kijelentett kívánságra lehet meg-
torolni (Bv. 12. §.).

5. Közvédelem szempontjából nagy jelentősége van az úgynevezett rendtörvényünknek (1921: III. t. c.). E törvény szerint minden *kommunista lázadásra* — az állam és társadalom törvényes rendjének erőszakos felforgatására vagy megsemmisítésére — irányuló mozgalom és szervezkedés a legszigorúbban büntetettik. Az ily mozgalom szervezője, kezdeményezője, vezetője természetesen súlyosabb megítélés alá esik, mint a mozgalomban vagy szervezkedésben résztvevő vagy azt előmozdító személy (Id. t. 1. §.).

Ha ily lázadási mozgalommal vagy szervezkedéssel kapcsolatban egyéb bűncselekményt is követnek el: ebben az esetben a büntetési tétel hatványozott mértékben növekszik, a megtorlás esetleg halálbüntetés is lehet.

Figyelmet érdemel a törvénynek a *feljelentés kötelezettségére* vonatkozó kivételes rendelkezése, amely szerint *mindenki*, aki valamely kommunista mozgalomról vagy szervezkedésről hitelt érdemlő tudomást szerez, erről — mihelyt lehetséges — köteles

a hatóságnak jelentést tenni. Aki pedig *elmulasztja* a kommunista mozgalom vagy szervezkedés feljelentését, egy évig terjedhető fogházzal büntethető (Id. t. 3. §.). Szülő gyermekét és fordítva, testvér testvért és unokatestvért, házastársak és jegyesek nem kötelesek egymást feljelenteni.

A kommunista lázadásra irányuló mozgalmat és szervezkedést nemcsak az állam és a társadalom, de ide beleértve: az *egyház ellen* irányulónak is kell tekinteni. Ha ugyanis az ily lázadási mozgalom és szervezkedés erőre kaphat, — amint az 1919. év folyamán tapasztalható volt, — minden egyházi intézményt igyekszik megsemmisíteni, az egyházukhoz hű személyeket útjából eltenni.

6. Aki az *egyházi rend tagjai*, a *papi osztály ellen* gyülekezeten (legalább 4—5 ember jelenlétében) nyilvánosan, szóval *vagy* nyomtatvány, irat, képes ábrázolat terjesztése vagy közszemlére kiállítása által *izgat*, — ezidőszerint öt évig terjedhető börtönbüntetéssel büntethető (Btk. 172. §. 1912: LXIII. t. c. 19. §.).

Ugyanezzel a büntetéssel torolható meg az is, aki a fentebb említett feltételek mellett és módzatok valamelyikén: a *katolikus hittelekezet* vagy a *házasság jogintézménye* ellen izgatást követ el.

7. Aki *papi* vagy *szerzetesi egyenruhát* jogtalanul visel és ezzel közbotrányt okoz, kihágásért büntethető (151,000/1927. B. M. számú rendelet).

Ha viszont a jogtalanul viselt *papi* vagy *szerzetesi egyenruhát* a tettes arra használja fel, hogy megfélemsztett személyeket ezáltal megkárosítson, (például: kegyes adományokat gyűjtsön), csalás címén torolható meg (Btk. 381. §. 2. pont).

VII. TULAJDONKÉPENI ERKÖLCSVÉDELEM.

1. Szülő, gyám, gondnok kihágásért büntethető, ha tizenhat évét még be nem töltött gyermekét, gyámoltját, gondnokoltját *csavarogni* engedi (Kbtk. 64. §.).

Az engedély nélkül, csoportosan, fegyveresen, a lakásokba besurranó és testi fogyatékossgát színlelő *koldulók* kihágás miatt büntethetők (Kbtk. 68. §.).

A visszaeső (megrögzött) csavargókat és koldusokat toloncházba lehet elhelyezni, illetőségi helyükre lehet őket utasítani, esetleg a külföldieket az országból ki lehet tiltani (Kbtk. 69. §.).

A csavargó és kolduló gyermekeket a fiatalkorúak bíróságának lehet átadni.

2. Aki munkaképes és munka alkalma van, de ennek dacára *munkakerülő* életmódot folytat: kihágást követ el (1913: XXI. t. c. 1. §.). Ha pedig a munkakerülő ezáltal magát és családját az erkölcsi züllésnek teszi ki: vétségért felelős (Id. t. 2. §.). Ugyanígy büntetendő, aki tiltott szerencsejátékból vagy mások könnyelmű szenvedélyéből tartja el magát, vagy aki kéjnővel tartatja ki magát (Id. t. 4. §.).

Ezeket a személyeket is dologházba lehet utalni, illetőségi helyére utasítani, vagy a külföldieket az ország területéről ki lehet tiltani.

3. Az erkölcsi megfertőzés, a züllés útjára való

juttatás egyik legmegvetendőbb módja és eszköze: a *kerítés*.

A kerítés bűncselekményével üzérkedőknek *nemzetközi bünszövetségük* van. Ehhez képest az egyes államok nem elégszenek meg azzal, hogy a kerítés büntetőjogi megtorlása végett szigorú törvényeket alkotnak, hanem nemzetközi szerződéseket kötnek: a *gyermek- és nőkereskedelem*, továbbá a *rabszolgaság* leküzdésére. Ezek — az emberi méltóságot mélységig lealacsonyító — barbár üzelmek ugyanis túlnyomórésztben a tömegesen elkövetett kerítés célját szolgálják.

A büntetőjogszabályozás tehát itt kétféle: úgy mint vannak külön, minden állam *területén belül* érvényesülő büntetőjogszabályok; továbbá vannak az említett bűnözés leküzdésére létrejött — az államok *területén kívül* is hatályos — nemzetközi egyezmények, amelyek azonban szintén a törvények sorába iktatva, kiegészítő részei a szerződő államok büntetőjogszabályainak.

A magyar büntetőjog szerint: kerítés vétségét követi el, aki valamely *tisztességes* nőt házasságon kívüli nemi közösülés céljára önértékből más részére szándékosan megszerez vagy megszerezni *törekszik*, — ha a nő életének huszonegyedik évét még be nem töltötte (Bn. 43. §.).

A kerítés miatt a bűnvádi eljárást a sértett vissza *nem* vonható magánindítványára lehet csak megindítani és lefolytatni.

A nemzetközi erkölcsök fokozott züllésére jellemző, hogy míg az 1908. évben alkotott Bn. csak a nő megkerítését bünteti; addig a nőkkel és gyermekekkel üzőtt kereskedés elnyomása végett Genfben

létrejött nemzetközi egyezményt becikkelyező 1925: XIX. t. c. 2. §-a ezt a büntetőjogi védelmet egyúttal kiterjesztette már a *férfinemhez* tartozó személyekre is. Vagyis ma úgy a nő, mint a férfi megkerítése egyaránt bűncselekmény.

A kerítés bűncselekményét fogalmilag magába olvaszthatja egyéb, szexuális bűncselekmény.

Igy a tizenkét évet meg nem haladott nőszemély megkerítése: vagy az erőszakos nemi közösülés vagy a szemérem elleni erőszak büntettét valósítja meg. A tizennégy évet még be nem töltött nőszemély megkerítése pedig — erőszak híján — a megfertőztetés büntettének megállapítására alkalmas. (V. ö. III. 4.)

A „tisztességes nő” fogalma alatt itt a törvény nem a szüzességet — nemi érintetlenséget — érti, hanem azt a nőt, akinek a megkerítés előtti erkölcsi értéke — korábbi helyzetével és viselkedésével szemben — süllyed, csökkenést szenved a kerítés által. Ugyanez áll a férfiszemély kerítése esetében is. „Önérdek” alatt pedig nemcsak vagyoni (anyagi), hanem bármily más előny elérésére törekvést kell érteni.

A törvény szövege szerint a kerítés befejezett bűncselekmény: a bűncselekményre való törekvés által. Tehát abban az esetben sem lehet enyhébb beszámítás alá eső kísérletről beszélni, ha véletlenül a sértett nő (férfi) megkerítése nem sikerül. A „törekvéssel” a tettes minden tőle telhetőt megtett; ehhez képest a kerítés eddig tárgyalt esetének nincs kísérlete.

Kerítés *vétségét* követi el továbbá az, aki valamely tisztességes nőt (férfit) szándékosan reábir, hogy nemi közösülés vagy fajtalanság céljából nyilvános házba lépjen. Viszont kerítés *büntettét* követi el az, aki valamely nőt (férfit) az említett célból aka-

rata ellenére nyilvános házban visszatart (Bn. 44. §.).

Itt a kísérlet elképzelhető és büntetendő.

Minősített és fegyházzal büntetendő esetei a kerítésnek, ha a tettes csalárdsággal, erőszakkal vagy fenyegetéssel követi el a kerítést. Ilyenkor a nő (férfi) kora és erkölcsisége nem számít. Aki a kerítést hozzátartozója (szülője, gyermeke, testvére, unokatestvére, házastársa, jegyese), továbbá a nevelésére, tanítására, felügyeletére bízott vagy alkalmazásában lévő nő (férfi) ellen követi el, — szintén fegyházzal büntetendő.

Aki a kerítést *nyereségvágyból, üzletszerűleg* vagy azért követi el, hogy a megkerített sértettet külföldre, esetleg külföldi nyilvános házba szállítsa: a legsúlyosabb eseteit valósítja meg e bűncselekménynek.

Visszaeső — ehhez képest fegyházzal büntetendő — az a személy, aki tíz éven belül megelőzően legalább egyszer kerítés miatt szabadságvesztésbüntetést állott ki (Bn. 45. §.).

A kerítés büntettének megállapítása esetében húszezer pengőig, a kerítés vétségének megállapítása esetében pedig nyolcezer pengőig terjedhető mellék-pénzbüntetést lehet kiróni (II. Bn. 5. §.).

4. Az államok együttműködését biztosítani hivatottak azok a nemzetközi büntetőjogi védelmeket tartalmazó egyezmények, amelyekről az előbbi pontban részben említés történt.

A nőkkel és gyermekekkel üzőtt kereskedés elnyomását célzó szabályokon felül, — amely bűncselekmények ellen nálunk az 1924: XIX. és az 1935: XX. t. c.-ben foglalt szabályok nyújtanak biztosítékot, — az 1892: IX. t. c. becikkelyezésével országunkban is

különböző közigazgatási, rendészeti, valamint katonai intézkedések történtek a *rabszolgakereskedés* elleni védekezésre.

A „rabszolgaságba vitelt” egyébként a Btk. is tiltja (324. §. 2. pont). Amde — hála Istennek — a törvénynek ez a súlyos büntetést tartalmazó szabálya országunkban még soha alkalmazásra nem került, mert a rabszolgaság fogalma nálunk már ősi idők óta ismeretlen.

5. Külön meg kell említeni a *szeméremsértő közlemények* fogalmának és a velük való üzérkedésnek elnyomása végett Genfben létrejött nemzetközi egyezmény becikkelyezését tartalmazó 1929: VII. t. c.-t. Ez a törvény ugyanis a Btk. vonatkozó (248. §.) szakaszát hatályon kívül helyezte, amely szerint korábban csak a *fajtalanságot* tartalmazó irat, nyomtatvány vagy képes ábrázolat kiállítása, árusítása vagy terjesztése esett büntetés alá. Viszont az említett egyezmény a „fajtalanságot” jelentő szűkebb fogalmat — a közzerkölcsök hatályosabb védelmét célzó — „*szeméremsértő termékek és tárgyak*” jóval tágabb fogalommal helyettesíti. Vagyis az újabb törvény a „fajtalanságot” jelentő fogalmat is átölelő „*szeméremsértő termékek és tárgyak*” alatt a fajtalanságon kívül érti: az erkölcsi szeméremérzékét bántó, erkölcstelen képzetet keltő, ily vágyat gerjesztő minden jelenséget.

Szemérem elleni vétséget követ el ennélfogva az, aki kereskedés, szétosztás vagy közszemlére tétel céljából szeméremsértő iratot, rajzot, metszetet, festményt, képet, falragaszt, jelképet, fényképet, mozgófényképfilm, vagy más ilyen tárgyat állít elő, vagy tart készenlétben, vagy ily tárgyat — országok közti viszonylatban — az említett célból behoz, átvisz, vagy

kivisz. Ugyanez a bűncselekmény terheli azt is, aki az említett tárgyak valamelyikével — habár nem nyilvánosan — kereskedik, üzérkedik, vagy ily tárgyat bármily más módon forgalomba hoz, közszemlére tesz, vagy üzletszerűen kikölcsönöz. Aki abból a célból, hogy az ily tárgy forgalmát előmozdítsa vagy könnyítse, arról hirdetést vagy bármely más közleményt tesz közzé, hasonlóképen szemérem elleni vétséget követ el. (V. ö. Korábban csak az 1914: XIV. t. c. 24. §. 9. pontja szerint büntethető — annyira elharpózott — botrányos *óvszerhirdetményeket*.)

Mindezek a cselekmények *büntettet* képeznek, ha a tettes tíz éven belül már egy ízben szemérem elleni bűncselekmény miatt szabadságvesztésbüntetést állott ki.

A szemérem elleni vétség és büntett cselekvési tárgyait abban az esetben is el kell kobozni, ha azok nem a bűncselekmény elkövetőjének tulajdonai. Itt a sajtóbüntetőjognak — kedvezményt jelentő — rendelkezéseit alkalmazni nem lehet (Id. t. 2. §.).

Végül külön szabályba foglalt esete a szemérem elleni vétségnek az, amidőn a tettes szeméremsértő cselekményének nyilvános elkövetése által *közbotrányt* okoz (Btk. 249. §.).

6. Nemzetközi viszonylatban ugyancsak büntetőjogi szabályozást nyert a *kábítószerekkel való üzérkedés* bűncselekménye. Ebben a vonatkozásban az 1923: XXII. t. c. a Hágában (még a világháború előtt) kötött, míg az 1930: XXXVII. t. c. a Genfben (1925. évben) kötött, úgynevezett „ópiumegyezményt” iktatták törvényeink sorába. Kétségtelen, hogy ezek az úgynevezett ópiumegyezmények elsősorban nemzetközi gazdasági jelentőséggel bírnak; mert céljuk első-

sorban az, hogy a nyers ópiumnak, a kókalevélnek, az indiai kendernek és egyéb gyógynövényeknek termelését és forgalmát — nemzetközi viszonylatban, főképen egyes államok hasznára — szabályozzák.

Azonban büntetőjogi és erkölcsrendészeti szempontokból is jelentősek ezek az egyezmények. Ugyanis a gyógyópium, morfium, kokain és egyéb méregélvezetre alkalmas kábítószer engedély nélkül való gyártását, behozatalát, eladását, terjesztését, kivitelét, sőt készenlétben tartását a hazai törvényekké vált ezek az egyezmények a legszigorúbban tiltják; egyúttal az ilyen cselekményeket vétségekké *minősítik*.

Azokat a méregélvezetre alkalmas kábítószereket, amelyekkel e vétséget elkövették, abban az esetben is el kell kobozni, ha az elítélt nem tulajdonosa a kábítószernek (1930: XXXVII. t. c. 3. §.).

Szomorú tény, hogy az ópium, morfium, kokain, valamint egyéb méregélvezetre alkalmas kábítószer használata — egyes országokban — mindinkább terjed. Ezek a kábítószerek — aránylag — drágák; ehhez képest állandó és szervezett titkos üzérkedések tárgyai. Az ópium, morfium, kokain stb. élvezői erkölcsi ellenállóképességüket elvesztik, emberronccsá válnak; abból a célból pedig, hogy kínos szenvedélyüknek áldozhassanak, készek a legkülönbözőbb bűncselekményeket elkövetni.

Különösen nagyobb városokban a kábítószerek élvezői tömegesen megtalálhatók. Lehetőleg ugyan titokban — egymás közt és kábítószer-üzérekkel állandó összeköttetést tartva — élik reménytelenített életüket. A kábítószerélvezők száma növekedésével ezeket a szerencsétlen embereket kizsákmányoló üzérek száma is arányosan szaporodik.

Csak helyes az újabb jogszabályalkotás ama intézkedése, hogy a korábban *kihágásnak* minősített (7430/1924. M. E. számú rendelet 2. §.) mindennemű jogosulatlan visszaélés a kábítószerekkel: ma már az előbb hivatkozott törvényi egyezmény folytán súlyosabb cselekményként — *vétségként* — torolható meg.

7. Különösen a városok erkölcsrendészetét — úgy a hatóság, mint a közönség szempontjából egyaránt — érdeklő probléma: a *prostituáció*. A prostituáció a bűncselekmények elkövetésének egyik melegegyháza és minden közület jobbik, egészségesebb felén rágódó miazma.

Nálunk a jogszabályok túlnyomó részben csak a női prostituációval foglalkoznak. Azonban a beteges hajlamú férfiak számának — különösen egyes nagyvárosokban — egyre növekedése folytán a férfiak prostituációja ellen hasonlóképen helyénvalónak látszik a védekezés. (V. ö. VII. 3.) Egyébként a prostituációval karöltve jár — úgy a női, mint a férfiszemélyek részéről — a *kitartottak* sorozata.

Ebben a tárgykörben meg kell említeni a prostituáció szabályozása tárgyában kiadott 161,000/1926. B. M. számú rendeletet. (Rendeletek Tára 187. oldal.) Ez a rendelet részletesen szabályozza azt, hogy ki, hol, mily feltételek, rendészeti és ellenőrzési szabályok megtartása mellett lehet prostituált.

Ez a rendelet, valamint a Kbt. 81. §-a kihágássá minősíti e szabályoktól való legcsekélyebb eltérést s ily módon kívánja megvédeni a közönséget erkölcsi — valláserkölcsei — érzületeiben sértő helyzetektől és tettektől. (Utcai prostituáció.)

8. A köznapi életben gyakran tapasztalható, hogy az utcán vagy más nyilvános helyen *káromkodást*,

trágár beszédet ocsmány kifejezések használatát lehet hallani. Továbbá az is lépten-nyomon előfordul, hogy az utcán vagy más nyilvános helyen tisztességes nőt — akarata ellenére — ismerkedés céljából megszólítják, követik, vagy a nőnek *tisztességtelen ajánlatot* tesznek.

— Ez a cselekmény a 151,000/1927. B. M. számú rendelet (Rendeletek Tára 186.) szerint kihágás bűncselekményét valósítja meg.

Ugyanugy kihágás címén a legközelebbi rendőrnek (hatósági személynek) átadható az a tettes, aki nyilvános helyen (utcán) természetellenes *fajtalanságra* valakit *felhív*, vagy csak ennek *látszatát keltő, feltűnő, tolazkodó viselkedést* tanúsít.

— A *közérkölciség* védelméről alkotott — az előbbi (8.) pontban hivatkozott — rendeletbe ütköző kihágást követ el az a tettes, aki nyilvánosan (utcán) szeméremsértő taglejtésével, mozdulatával a közönség *jó izlését* és erkölcsi érzését *sérti*; továbbá az, aki érzéki izgatásra alkalmas vagy egyébként a jóízlést durván sértő bántóterméket, képet, szobrot, vagy bármi más tárgyat utcai kirakatban, avagy oly nyilvános helyen, ahol azt bárki megláthatja, kiállít, kifüggeszt, kitesz, vetít, kínál vagy árusít.

A rendőrhatóságnak — a jóízlésű közönséggel karöltve — kötelessége, hogy mindennemű nyilvános *színi* vagy egyéb *előadást*, mutatóványt és mulatságot, erkölcsrendészeti szempontból fokozott mértékben megfigyelés illetőleg ellenőrzés alá vonjon. Meg kell tehát akadályozni minden oly darab, egyes szám vagy mutatóvány előadását, amely akár tárgyánál fogva, akár a szereplők magatartása miatt nyilvánvalóan a jó erkölcsökbe ütközik. Meg kell továbbá — a hivat-

kozott rendelet alapján — gátolni azt is, hogy a jóízlésbe ütköző *táncokat*, vagy egyéb táncokat — a közérkölsiséget vagy jóízlést sértő módon — nyilvánosan táncoljanak.

10. Kihágást követ el, aki a közönség szemléletének kitett helyen szemérmetlenül vagy illetlenül *fürdik* vagy viselkedik (Kbtk. 83. §.).

11. Botrányos *részegségért* vonható felelősségre, aki ittas állapotban nyilvánosan mutatkozik és közbotrányt okoz (Kbtk. 84. §.). Nem szabad nyilvános helyen mást sem lerészegíteni. Részeg embernek korcsmában, italmérésben, vendéglőben szeszes italt további fogyasztás végett kiszolgálni tilos, illetőleg kihágásként büntetendő (Kbtk. 85. §.).

Élete tizennyolcadik évét még be nem töltött *ifjú egyénnek* vendéglőben, kávéházban, szállodában, korcsmában, automatabüffében, kirándulóhelyen, vásáron, búcsún, táncmulatságon *szeszes italt kiszolgálni* nem szabad. Tilos az ilyen ifjú egyén részére nyilvános helyen szeszes italt rendelni, vagy őt szeszes itallal megkínálni is. Ez ellen a tilalom ellen vétők kihágás miatt megbüntethetők és a tettestől az italmérési engedélyt e címen el lehet vonni (1927: XXXIII. t. c. 2—4. §.).

12. Az *állatkínzó*, aki e cselekményével közbotrányt okoz, kihágást követ el és rendőrnek adható át (Kbtk. 86. §.).

VIII. FÜGGELÉK.

ÚTMUTATÁS AZ EGYES ESETEKHEZ VALÓ ELJÁRÁSHOZ.

1. Az összes *hatóságok* és hatósági közegek kötelesek a *hivatali* hatáskörükben tudomásukra jutott — nem magánindítványra üldözendő — bűncselekményeket a kir. ügyészségnél feljelenteni.

Magánszemélyt ez a feljelentési köteleesség nem terheli. Ez alatt azt is kell érteni, hogy az egyébként hivatali állást betöltő személy (például rendőrkapitány) nem köteles feljelentést tenni oly bűncselekmény miatt, amely privát úton — magánszemély minőségében (például kávéházban) jutott tudomására (1896: XXXIII. t. c. 87. §.).

2. Minden feljelentést legcélszerűbb a bűncselekmény *elkövetése* szerint illetékes kir. ügyészségnél megtenni. A feljelentésnek nincs határozott, megszabott formája. A feljelentés annyit jelent, hogy a hatóságnak — kir. ügyészségnek, rendőrkapitányságnak, csendőrségnek, főszolgabíróságnak — tudomására hozzák, hogy bűncselekmény történt. Ez a tudomásulhozás rendszerint *írásban* (levélben) történik; de végbe mehet úgy is, hogy a feljelentő jegyzőkönyvbe mondja feljelentését. A hatóság kötelessége, hogy a feljelentésről jegyzőkönyvet vegyen fel. A feljelentés megtételénél — írásban előterjesztésénél — az esemény rövid, hiánytalan történetét kell elmondani és

a tanúk nevét, illetőleg pontos címét megjelölni. Általános szabály, hogy a büntetteket rendszerint a kir. ügyészségnél, a vétségeket a kir. járásbírósnál, a kihágásokat pedig az elsőfokú rendőri büntetőbírósnál — rendőrkapitányságon, főszolgabíróságon — lehet feljelenteni. A kihágást hat hónapon, a vétséget három éven belül lehet feljelenteni (Elévülés). A hatóságokra kötelező, hogy a feljelentést az illetékes helyre továbbítsák. Ehhez képest és mert a laikus ember úgysem minősítheti a cselekményt, helyesen akkor jár el a közönség, ha a súlyosabb bűncselekmény — büntett, vétség — miatt feljelentését az illetékes kir. ügyészséghez, viszont az *enyhébb bűncselekmény* — kihágás miatt az illetékes rendőrkapitánysághoz vagy főszolgabírósághoz címezi.

IX. TÁRGYMUTATÓ.

(A CÍMSOROK MELLETTI SZÁM AZ OLDALSZÁMOT JELZI.)

A

Amerikai párbaj 15.
Allamfogház 7.
Allatkínzás 51.

B

Becsületsértés 18.
Becsületsértés, feltűnően durva 18.
Becsületsértés sajtó útján 18.
Becsületsértésnél a valóság bizonyítása 19.
Becsületsértésnél a felhatalmazás 19.
Becsületsértésnél a közérdek 18.
Becsületsértésnél a magánérdek 18.
Becsületsértés meghalt ember emléke ellen 20.
Befejezett bűncselekmény 9.
Beszámítást kizáró okok 10.
Börtönbüntetés 7.
Bűnpártolás 10.
Bűnsegéd 10.
Büntett 7.

C

Címer (nemzeti) védelme 39.
Család 25.

Család elhagyása 29.
Családi állapot ellen elkövetett bűncselekmények 26.
Csavargás 42.
Csábítás 26.

E

Egészségrontás büntette 21.
Egyenruha (papi, szerzetesi) jogtalan viselése 41.
Egyke 29.
Elévülés a sajtójogban 38.
Eljárási költség 9.
Ellenállhatatlan kényszer 11.
Elmezavar 10.
Előadások rendőri ellenőrzése 50.
Elzárásbüntetés 7.
Ember élete ellen elkövetett bűncselekmények 14.
Ember testi épsége ellen elkövetett bűncselekmény 15.
Emberölés, erős felindulásból 14.
Emberölés, gondatlanságból 15.
Emberölés, szánalomból, könnyűületből 15.
Emberölés, szándékos 14.
Enyhítő körülmények 12.

Erkölcsei kár a sajtójogban 38.
Erőszakos nemi közönség 16.
Élelmicikk megmérgezése 23.

F

Fajtalanság 16, 46.
Fajtalankodás vétsége 17.
Fajtalanságra felhívás 50.
Fegyházbüntetés 7.
Felbujtó 9.
Felelős szerkesztő 36, 37.
Felhatalmazás, becsületsértésnél és rágalalmazásnál 19.
Feljelentés 53.
Feljelentés beadásának illetékes hatósága 53.
Feljelentés írásbelisége 53.
Feljelentés kötelezettsége 53.
Feljelentés szóbeli előterjesztése 53.
Feljelentéstétel kötelezettsége 40.
Fenyegetés, veszélyes 21.
Fiatalkorú 12.
Fogházbüntetés 7.
Főbüntetés 8.
Főmagánvád 9.
Főügyész 9.
Fürdés, szemérmetlen 51.

G

Gépbalesetek 16.
Gondatlanságból okozott könnyű testi sértés 16.
Gyermekek 12.
Gyermekek alkalmazása üzemekben 28.
Gyermekek csempészése, kicserélése, eltüntetése és eltitkolása 27.

Gyermekek gyógykezelése, ápolása 29.
Gyermekek kereskedelem 43.
Gyermekek tartás 27.
Gyermekek telenség 29.
Gyilkosság 14.

H

Hamis eskü 31.
Hamis vád 33.
Hatóság előtti rágalalmazás 20.
Házasság család megkötése 27.
Házasság könnyelmű felbonthatása 29.
Házasságon kívül született gyermek 25.
Házasságtörés 27.
Helyreigazító közlemény 38.
Himnusz (nemzeti) védelme 39.
Hitelrontás 20.
Hivatalvesztés 8.

I

Ipari balesetek 16.
Istenkároklás 30.
Ítélet közzététele sajtóbűncselekménynél 38.
Izgatás a katolikus hitfekezeti, házasság jogintézménye ellen 41.
Izgatás az egyházi rend tagjai, papi osztály ellen 41.

J

Jogos védelem 11.
Jóslás 31.

K

Kábítószerekkel való üzérkedés 47.

Káromkodás 49.
 Kerítés 43.
 Kerítés bűncselekményében
 visszaesés 45.
 Kerítés büntette 44.
 Kerítés nyereségvágyból, üz-
 letszerűleg 45.
 Kerítés vétsége 44.
 Kettős házasság 26.
 Kiadó 36, 37.
 Kihágás 7.
 Kísérlet 9.
 Kísérlet büntetlensége 9.
 Kíttartottak (női, férfi) 49.
 Koldulás 42.
 Kormányzó védelme 40.
 Költségmentes bűnügy 9.
 Könnyű testi sértés vétsége
 15.
 Könyomatos ujság sajtófele-
 lőssége 37.
 Közegészség ellen irányuló
 bűncselekmények 23.
 Közegészség ellen irányuló
 kihágás 23.
 Közegészségügy elleni bűn-
 tettek és vétségek 22.
 Közérkölciség védelme 50.
 Közérdek, becsületsértésnél
 és rágalmozásnál 18.
 Közvádló 9.
 Kuruzslás 31.

L

Leányszöktetés 28.

M

Magánérdek, becsületsértés-
 nél és rágalmozásnál 18.
 Magánindítvány előterjeszté-
 se 8.
 Magánindítvány visszavonása
 8.

Magzatelhajtás 25.
 Megfertőzés 17.
 Meghalt ember emlékének
 rágalmozása, becsületsérté-
 se 20.
 Megszólítása a tisztességes
 nőnek 50.
 Mellékbüntetés 8.
 Mérgezés büntette 23.
 Munkakerülés 42.

N

Nemzeti zászló védelme 39.
 Nökereskedelem 43.
 Nörablás 28.
 Nyomdatulajdonos 37.

O

Óvszer-hirdetmények 47.
 Öngyilkosság 35.
 Öntudatlan állapot 10.

P

Papi egyenruha jogtalan vi-
 selése 41.
 Pápa büntetőjogi védelme 40.
 Perköltség 9.
 Pénzbüntetés 7.
 Párviadal 33.
 Politikai jogvesztés 8.
 Pótmagánvád 9.
 Prostitutio 49.

R

Rabszolgakereskedés 46.
 Rabszolgaság leküzdése 43.
 Rágalmozás 18.
 Rágalmozás hatóság előtt 20.
 Rágalmozás sajtó útján 18.
 Rágalmozásnál a felhatalma-
 zás 19.
 Rágalmozásnál közérdek 18.
 Rágalmozásnál magánérdek
 18.

Rágalmazás meghalt ember emléke ellen 20.
Rágalmazásnál a valóság bizonyítása 19.
Rendtörvény 40.
Részség, botrányos 51.

S

Sajtó bűncselekmények 36.
Sajtó-zsarolás 20.
Sajtó útján elkövetett izgatás 36.
Sajtó útján elkövetett vallás-
gyalázás 36.
Sajtójogi fokozatos felelősség 36.
Sajtójogi vagyoni felelősség 38.
Sértett 9.
Siketnéma 12.
Súlyos testi sértés büntette 15.
Súlyos testi sértés vétsége 15.
Súlyosító körülmények 12.
Szemérem elleni vétség 46.
Szemérem sértő közlemények 46.
Szeszes ital kiszolgálásának tilalma 51.
Szerzetesi egyenruha jogtalan viselése 41.
Szerző (sajtóterméknél) 36, 37.

T

Tánc, erkölcssejtő 51.
Társtettes 9.
Természetelleni fajtalanság 16.

Teherben levő nők ipari alkalmazása 28.
Testi sértés, halált okozó 15.
Testi sértés, könnyű, gondatlanságból 16.
Testi sértés, könnyű, vétség 15.
Testi sértés, minősített esete 15.
Testi sértés, súlyos, büntett 15.
Testi sértés, súlyos, vétség 15.
Tettes 9.
Ténybeli tévedés 12.
Tiltott közlés a sajtójogban 38.
Tisztességtelen ajánlat nővel szemben 50.
Tolakodó viselkedés nővel szemben 50.

U

Útmutatás az egyes esetekben való eljáráshoz 53.
Ügyész 9.
Ügyészségi megbízott 9.

V

Vallásháborítás 30.
Vallási tisztelet meggyalázása 30.
Valóság bizonyítása rágalmazásnál és becsületsértésnél 19.
Veszélyes fenyegetés 21.
Végszükség mentsége 11.
Vérfertőzés 17.
Vétség 7.

